

Jak osiągnąć wewnętrzną spójność tekstu?

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film edukacyjny](#)
- [Schemat](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Wisława Szymborska, *Na wieży Babel*, [w:] tegoż, *Wiersze wybrane*, Kraków 2010, s. 99.
- Źródło: *Siedem kanonów stylu komunikatywnego*, [w:] *Polszczyzna na co dzień*, red. Mirosław Bańko, Warszawa 2006, s. 2–3.
- Źródło: Marek Hłasko, *Listy*, oprac. A. Czyżewski, wybór A. Czyżewski, Warszawa 2014, s. 205.

Źródło: dostępny w internecie: Pixabay, domena publiczna.

Intuicyjnie niemal każdy potrafi odróżnić spójną wypowiedź od wypowiedzi niespójnej. Warunkiem jest rzecz jasna wspólny język nadawcy i odbiorcy. Jednak intuicja bywa zawodna, dlatego warto poznać kryteria, które stanowią o spójności tego, co nazywamy tekstem, a wcześniej: poznać definicję samego tekstu.

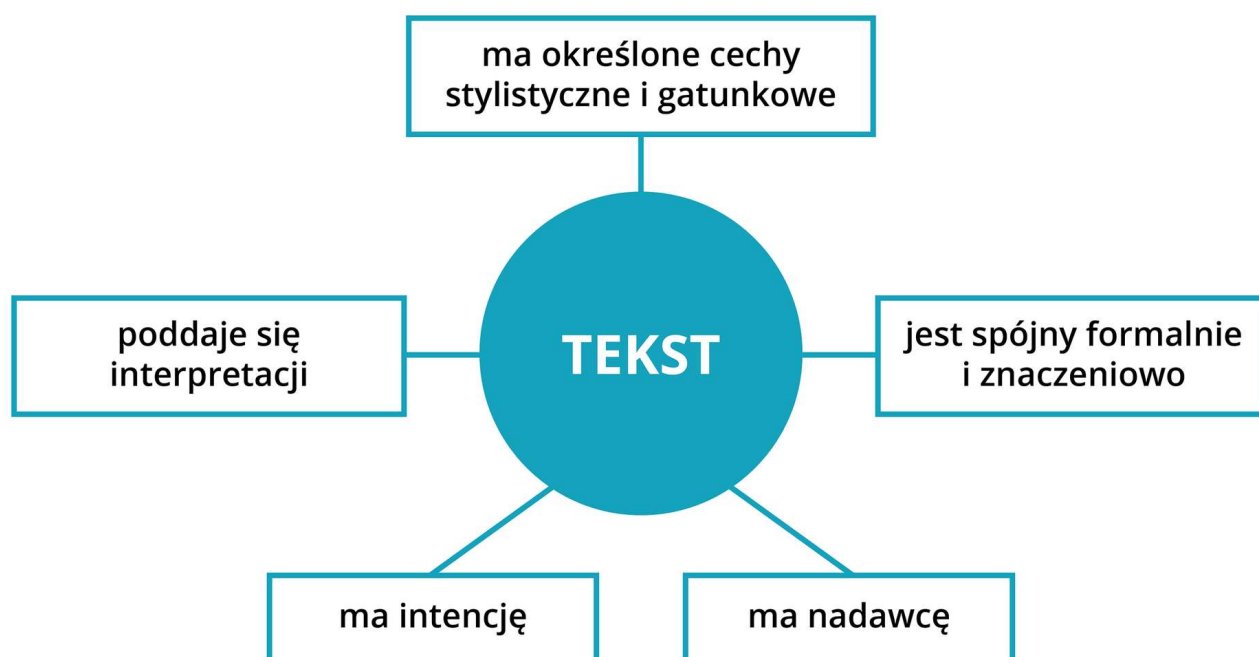
Twoje cele

- Określisz warunki spójności tekstu.
- Zdefiniujesz terminy: tekst, kohezja, koherencja.
- Rozpoznasz wskaźniki spójności tekstu.
- Zredagujesz spójny tekst.

Przeczytaj

Czym jest tekst?

Zgodnie z definicją Jerzego Bartmińskiego i Stanisławy Niebrzegowskiej-Bartmińskiej, **tekst** (łac. *textus* – materia, struktura) to ponadzdaniowa jednostka językowa, samodzielna komunikacyjnie, którą kształtuje następujący zestaw cech:

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o.

Co decyduje o spójności tekstu?

Spójność to właściwość tekstu, która polega na połączeniu znaczeniowym i gramatycznym (składniowym) wypowiedzeń wchodzących w jego skład. Wyróżnia się dwa rodzaje spójności:

Dwa rodzaje spójności tekstu	
Spójność lokalna inaczej kohezja	Spójność globalna inaczej koherencja
Definicja	Definicja
To spójność na poziomie treści wypowiedzi, która jest efektem połączenia wszystkich znaczeń w komunikacie z wiedzą odbiorców. Może jednakże ujawniać się nie tylko na płaszczyźnie treści, ale także po uwzględnieniu czynników pozatekstowych (tzw. sytuacyjnych).	To spójność na poziomie gramatycznym (fleksja, składnia, słowotwórstwo) oraz struktury zdań (frazologia, zwroty, wyrażenia). W tekście nie ma odstępstw od reguł gramatycznych, obowiązujących w danym języku. Jest poprawny, odbiera się go jako harmonijną całość.
„Spójność znaczeniowa opiera się na trzech jednościach: a) Każdy tekst powinien być o czymś (mieć jakiś temat) b) Każdy tekst powinien być sformułowany przez jeden podmiot mówiący. Nie musi to być jedna osoba – chodzi raczej o typ wiedzy, doświadczeń, cech osobowości nadawcy. c) Każdy tekst powinien być adresowany do jednego odbiorcy. Nie chodzi znów o konkretnego człowieka, lecz o wymagany typ i zakres wiedzy, doświadczeń”. <i>Siedem kanonów stylu komunikatywnego, [w:] Poliszczynna na co dzień, red. Mirosław Bańko, Warszawa 2008, s. 76.</i>	„Zbudowanie tekstu spójnego formalnie polega na tym, by kolejne zdania powtarzały część informacji zawartej w zdaniach poprzednich – autor może powtórzyć element najbliższy, sąsiadujący lub oddalony”. <i>Siedem kanonów stylu komunikatywnego, [w:] Poliszczynna na co dzień, red. Mirosław Bańko, Warszawa 2008, s. 76.</i>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o.

“ ***Siedem kanonów stylu komunikatywnego***

Podstawową jednostką kompozycji tekstu powinien być akapit. Każdy wątek (myśl) powinien zostać rozwinięty w osobnym akapicie. Celem takiego rozdzielania wątków (...) jest (...) pomoc czytelnikowi, ułatwienie mu właściwego odczytania i zrozumienia tekstu. Przerwy akapitowe powinny się pojawiać w pozycjach strategicznych z punktu widzenia organizacji treści.

(...)

Warunkiem koniecznym spójności tekstu jest jednolitość tematyczna sekwencji wypowiedzi. Polega ona na tym, że każde kolejne zdanie (akapit) musi zawierać jakąś minimalną choćby część informacji, która została podana w jednym z poprzedzających zdań (akapitów). Siłą integrującą ciągi zdań jest zatem ciągłość w przepływie informacji. Budowanie tekstu na zasadzie mechanicznego dodawania do siebie kolejnych izolowanych zdań nie sprzyja jasności stylu. Tekst nie jest żyłką, na którą nawleka się koraliki jeden za drugim. Kolejne zdania muszą się łączyć w sensowną całość w akapicie. Kolejne akapity muszą stanowić spójną całość w tekście.

Warunki spójności tekstu

Wypowiedź jest spójna tzn. złożona z elementów, które tworzą logiczną i uporządkowaną całość. Powinna być zachowana zarówno wewnątrz zdań, jak również między zdaniami i akapitami. Użyte w wypowiedzi środki językowe, np. wskaźniki zespolenia tekstu, struktury **metatekstowe**, **leksykalne** wykładniki spójności, powinny ułatwić śledzenie toku rozumowania autora.

Cechy spójnej wypowiedzi:

1. elementy, które ją tworzą, stanowią logiczną i uporządkowaną całość;
2. każdy kolejny akapit wynika z poprzedniego, a np. przestawienie akapitów zaburzyłoby tok rozumowania.

Zaburzenia spójności tekstu wynikają z:

a) błędów logicznych:

- ze zbyt daleko idących uogólnień,
- nieuzasadnionych wniosków (np. wnioski w zakończeniu pracy nie wynikają z przeprowadzonego rozumowania),
- sprzecznych stwierdzeń;

b) odstępstw od podporządkowania wyводу myśli przewodniej, np. wypracowanie zawiera niefunkcjonalne fragmenty stanowiące niezwiązane z tematem wątki poboczne;

c) zredagowania wstępu lub rozwinięcia, zakończenia, akapitu, które nie pasują logicznie do pozostałej części wypracowania, nie łączą się logicznie z poprzedzającą je częścią / poprzedzającym je akapitem;

d) rozwijania jednocześnie więcej niż jednego wątku („zazębiania” się wątków);

e) pomijania pośrednich ogniw rozumowania, tzw. skróty myślowe;

f) wprowadzania treści nieistotnych, zbędnych dla pracy, bez związku;

g) wprowadzania **dygresji** stosowanych **niefunkcjonalnie**;

h) przerywania toku myślenia zbędnymi zdaniami.

Błędy w spójności wewnątrz akapitów:

a) nielogiczne połączenia zdań w akapicie,

b) brak zastosowania w akapicie wskaźników zespolenia.

Błędy w spójności między akapitami:

a) nielogiczne powiązanie danego akapitu z poprzednim akapitami,

b) brak zastosowania wskaźników zespolenia między akapitami.

Na podstawie: Informator o egzaminie maturalnym z języka polskiego jako przedmiotu obowiązkowego (część ustna oraz część pisemna na poziomie podstawowym) od roku szkolnego 2022/2023, CKE, Warszawa 2001.

Poetyckie odstępstwa

Licznych przykładów kreatywnego burzenia spójności globalnej i lokalnej dostarcza np. poezja. Należy jednak pamiętać, że jest zabieg celowy, który ma służyć zaskoczeniu odbiorcy. Nie jest on natomiast wynikiem braku kompetencji językowych poety. Przykład celowego braku spójności znajdziemy m.in. w wierszu Wisławy Szymborskiej, który przedstawia niemożność porozumienia się ludzi:

((Wisława Szymborska

Na wieży Babel

– *Która godzina?* – Tak, jestem szczęśliwa,
i brak mi tylko dzwoneczka u szyi,
który by brzęczał nad tobą, gdy śpisz.
– *Więc nie słyszałaś burzy? Murem targnął wiatr,
wieża ziewnęła jak lew, wielką bramą
na skrzypiących zawiasach.* – Jak to, zapomniałeś?
Miałam na sobie zwykłą szarą suknię
spinaną na ramieniu. – *I natychmiast potem
niebo pękło w stu błysku.* – Jakże mogłam wejść,
przecież nie byłeś sam. – *Ujrzałem nagle
kolory sprzed istnienia wzroku.* – Szkoda,
że nie możesz mi przyrzec. – *Masz słuszość;
widocznie to był sen.* – Dlaczego kłamiesz,
dlaczego mówisz do mnie jej imieniem,
kochasz ją jeszcze? – *O tak, chciałbym,
żebyś została ze mną.* – Nie mam żalu,
powinnam była domyślić się tego.
– *Wciąż myślisz o nim?* – Ależ ja nie płaczę.
– *I to już wszystko?* – Nikogo jak ciebie.
– *Przynajmniej jesteś szczerą.* – Bądź spokojny,
wyjadę z tego miasta. – *Bądź spokojna,
odejdę stąd.* – Masz takie piękne ręce.

– To stare dzieje, ostrze przeszło
nie naruszając kości. – Nie ma za co,
mój drogi, nie ma za co. – *Nie wiem
i nie chcę wiedzieć, która to godzina.*

Źródło: Wisława Szymborska, *Na wieży Babel*, [w:] tegoż, *Wiersze wybrane*, Kraków 2010, s. 99.

Słownik

błąd logiczny

naruszenie reguł poprawnego łączenia informacji, faktów

dygresja

(łac. *digressio* – oddalenie się) – uwaga wtrącona do wypowiedzi lub tekstu, niezwiązana z głównym tematem

funkcjonalność językowa

cecha wyrażenia, słowa lub innego elementu językowego, która realizuje dany cel, np. uwydatnia lub pomniejsza znaczenie – zdrobnienie *złodziejasek* ma na celu żartobliwe ukazanie drobnego przestępstwa

koherencja

(łac. *cohaerentia* – spójność, spoistość, łączność) – powiązanie znaczeniowe składników tekstu

kohezja

(łac. *cohaesio* – stykanie się) – powiązanie formalne składników tekstu

leksykalny

należący do zbioru wyrazów danego języka, z zasobów słownictwa

metatekst

(ang. *metatext*, fr. *métatexte*) – tekst o innym tekście; tekst, w którym opisany jest proces pisania tekstu, tematem jest tekst sam w sobie

spójnik

wyraz łączący dwa zdania lub wyrażenia

tekst

ponadzdaniowa jednostka języka, samodzielna komunikacyjnie

Film edukacyjny

Polecenie 1

Na podstawie wykładu dr Agaty Hąci wskaż trzy warunki spójności tekstu. Następnie wyjaśnij, czym się charakteryzują.

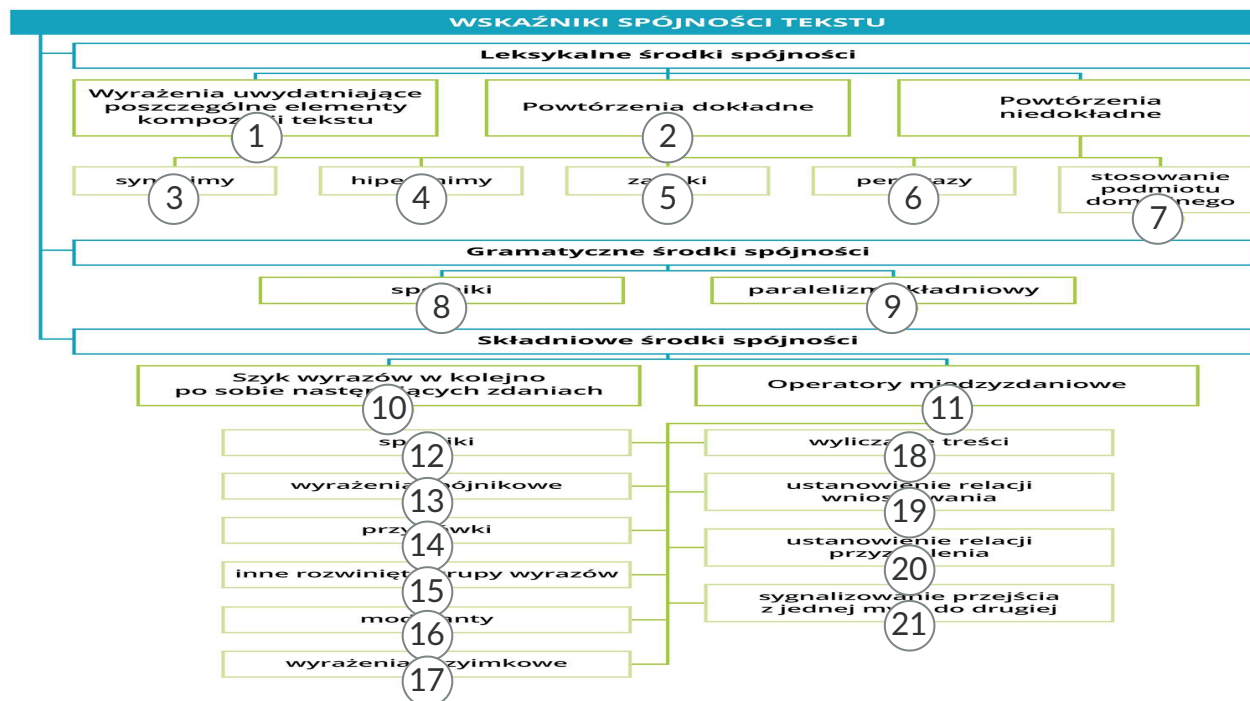
Film dostępny pod adresem </preview/resource/ROUwylrHlnaH>

Film pod tytułem Spójność wewnętrzna tekstu.

Polecenie 2

Ekspertka przedstawiła wskazówki dotyczące podawania kolejności informacji. Wymień je oraz zaproponuj własne przykłady dla każdej z nich.

Schemat

1

Na początku..., na koniec, po pierwsze, po drugie, przejdę do, zajmę się, z jednej strony, z drugiej strony.

2

np. Wczoraj **kobiecie** skradziono znaczną sumę pieniędzy. Dziś **kobieta** stawiała się na komisariacie.

3

Ważny jest trafny dobór synonimów wynikający ze znajomości znaczeń, źle dobrane zniekształcają treść wypowiedzi, np.

● Poprawnie dobrane synonimy: Wystawa **tulipanów** trwa tylko do wtorku. Jeszcze mogą Państwo zobaczyć piękne okazy tych **kwiatów**.

● Niepoprawnie dobrane synonimy: **Człowiek** wsiadł do taksówki. Po odbyciu podróży na miejsce ten **homo sapiens** opuścił pojazd i udał się do banku.

Pies wesoło zamerdał ogonem i podbiegł do pięknej dziewczyny. Dziewczyna pogłaskała tego **ssaka** i odeszła.

4

np. hiperonimem wyrazu *pszczoła* jest *owad*.

5

np. on, ona, to

*Marzena wyglądała pięknie. Miała [Marzena] na sobie kwiecisty żakiet. **Jej** makijaż był nienaganny.*

6

np. *Maria Konopnicka* – autorka „*Roty*”.

7

np. *Kobieta wsiadła do tramwaju. [Kobieta] Wyglądała na smutną.*

8

np. więc, zatem, natomiast, dlatego

9

np. *Ameryka podzielona jest na 50 stanów. Największe to Alaska, Teksas i Kalifornia.*

10

Na spójność tekstu ma wpływ szyk wyrazów w kolejno po sobie następujących zdaniach. Człon nawiązujący musi się znaleźć w początkowych fragmentach drugiego zdania, np.

- Poprawna konstrukcja składniowa: *Widział w bramie budynku mężczyznę. Mężczyzna po chwili wyszedł z bramy na ulicę.*
- Niepoprawna konstrukcja składniowa: *Widział mężczyznę w bramie budynku. Po chwili z bramy wyszedł na ulicę mężczyzna.*

11

Używa się ich do zaznaczania związków spójnościowych między akapitami. Zamieszcza się je na początku kolejnych zdań jako sygnały bezpośredniego nawiązania do wypowiedzeń wcześniejszych.

12

np. Ale..., Toteż...

13

np. Tak więc..., Niemniej jednak...

14

np. Następnie..., Potem..., Tymczasem...

15

np. W tym samym czasie..., Podczas gdy...

16

np. Przeciwnie..., Rzecz jasna...

17

np. Co prawda..., Za to..., W gruncie rzeczy jednak.

18

np. Po pierwsze..., Po drugie..., Na przykład...

19

np. A więc...

20

np. Niemniej jednak...

21

np. Tyle o..., Przechodząc do..., Reasumując..., Konkludując...

Schemat powstał na podstawie:

- *Polszczyzna na co dzień*, red. Mirosław Bańko, Warszawa 2006.
- Informator o egzaminie maturalnym z języka polskiego jako przedmiotu obowiązkowego (część ustna oraz część pisemna na poziomie podstawowym) od roku szkolnego 2022/2023, CKE, Warszawa 2001.

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 1

Zapoznaj się ze schematem interaktywnym. Następnie przeczytaj dwa fragmenty wstępów do prac naukowych. Dopasuj brakujące wskaźniki zespolenia.

[] pozycja stanowi zatem przykład studium teoretyczno-empirycznego, które zawiera zarówno przywołanie istniejących w literaturze stanowisk poznawczych, badań zastanych, jak też porównanie ich do badań własnych. Książka [] – pierwsza poświęcona jest przybliżeniu założenia teoretycznego, [] koncentruje się na wyłożeniu zasad metodologicznych, [] trzecia stanowi opis badań własnych. [] ustosunkowano się do wniosków płynących z analizy.

W rozdziale pierwszym, zatytułowanym [], dokonano objaśnienia perspektywy teoretycznej, [] umiejscowienia we współczesnych badaniach nad językiem oraz powiązania z socjologią. [] przybliżono pojęcie postaw oraz etykiet jako kluczowych aspektów tożsamościowych oraz wynikających z pragmatyki językowej.

[] nosi tytuł *Metodologia badań własnych*. Opisano [] zastosowanie analizy dyskursu w tym konkretnym procesie badawczym. Dokonano streszczenia zasad doboru próby badawczej, [] odwołano się do wykładni zastosowanej metody, techniki oraz narzędzia (scenariusza wywiadu). [] charakterystyczne cechy wywiadów częściowo ustrukturyzowanych oraz celowość ich zastosowania w tym konkretnym planie badawczym.

[] rozdziały mają charakter empiryczny i składają się na ostatnią, trzecią część pracy. [] to *Postawy badanych wobec osób narodowości żydowskiej* oraz *Opinie o wpływie Żydów na polską kulturę i kształtowaniu współczesnych relacji Polaków i Żydów* – stanowią one *opus magnum* niniejszej analizy. W trakcie [] sporządzania skupiono się na językowej deskrypcji materiału empirycznego uzyskanego podczas przeprowadzania wywiadów. Podejmowane tematy dotyczą dyskursywnego opisu rzeczywistości ważnej dla rozmówców, odwołującej się przeważnie do doświadczeń [] młodości i kształtowania postaw w tym czasie.

druga

jej

w nim

Przybliżono również

Oprócz tego

Ich tytuły

Rozdział drugi

a także

ich

składa się z trzech części

Niniejsza

Kolejne dwa

Analiza dyskursu w postawach społecznych i etykietach

ich

W zakończeniu

natomiast

Zróżdło tekstu: Marcin Choczyński, *Postawy wobec Żydów wyrażone w narracjach warszawskich seniorów*, Kraków 2021, s. 13.

[] na fakt, że psychologia archetypów, [], zrodziła się w kontekście nauk empirycznych, z drugiej [] traktuje się ją niekiedy jako wiedzę nienaukową, [] od obszernego omówienia zagadnień metodologicznych, a zwłaszcza tych kwestii, które wprost dotyczą problemu naukowości psychologii kompleksowej.

[] w drugim rozdziale szkicuję portret psyche, uwzględniając różne jej warstwy, by [] nakreślić ramy, w których istnieją i funkcjonują archetypy jako faktory nieświadomości zbiorowej. [] trzecim usiłuję pokazać, w jaki sposób Jung odkrył i wykazał istnienie archetypów. Przy tej okazji pokażę też, jaką rolę odgrywają symbole w funkcjonowaniu archetypów. [] czwarty został poświęcony szczegółowemu omówieniu takich najważniejszych cech archetypu, jak istota, natura, geneza, przekazywanie, związek z instynktami i numinalny charakter. Szczególnie wnikliwej analizie poddaje omówienie trzech głównych funkcji archetypów w [].

Powstanie tej książki związane jest propozycją ponownego wydania pracy „Rola archetypu w analitycznej psychologii C. G. Junga” (1992), jaką otrzymałem od wydawnictwa. [] zrodziła się jednak myśl napisania nowej książki. [] niektóre zagadnienia w pracy „Rola archetypu...” Zostały powtórnie podjęte i na nowo opracowane.

[], pragnę wyrazić słowa podziękowania pod adresem serdecznego przyjaciela Waldemara Dudka, który nie tylko wysunął pomysł nowej edycji, lecz również wspomagał mnie fachowymi radami i duchową zachętą.

rozpoczynam

W rozdziale

w ten sposób

Rozdział

z jednej strony

Podczas przeglądania tekstu

rozdziale piątym

Następnie

Naturalnie

Kończąc

zaś

Ze względu

Zródło: Kazimierz Pajor, *Psychologia archetypów Junga*, Warszawa 2004, s. 10.

Polecenie 2

Na podstawie schematu interaktywnego pogrupuj wskaźniki zespolenia w tekstach z pierwszego polecenia i opisz ich funkcję. Następnie zaproponuj inne formy brakujących wskaźników zespolenia, których użycie nie zmieni sensu wypowiedzi.

Ćwiczenie 1

Wyjaśnij, których wskaźników zespolenia zabrakło w poniższych wypowiedziach. Zaproponuj poprawne wersje wypowiedzi.

- a) Z potrzeby ustawy, którą odczuwa większość społeczeństwa, powstała ona w dniu poprzedzającym rocznicę wybuchu powstania warszawskiego.
- b) Często w chuście lub ozdobnym czepcu malował portrety swojej żony.
- c) Adam wypożyczył samochód na spółkę z Krzysztofem, którym dojeżdżał na uczelnię.
- d) Nad ustaleniem okoliczności powstania i przeznaczenia jednej z najbardziej tajemniczych budowli Stonehenge naukowcy wciąż pracują. Przetrwają jeszcze wiele.
- e) Będziemy dziś mówić o tym owadzie, który przecież jest bardzo pożyteczny, więc bynajmniej należy mu się trochę naukowej uwagi. Rój składa się z królowej matki, trutni oraz robotnic. Każda taka rodzina buduje gniazdo, które zamieszkuje wiele tysięcy pszczoł.

Ćwiczenie 2

Zaznacz te peryfrazy, które **nie** są precyzyjne. Następnie uzasadnij te wskazania.

- ☐ podmiot liryczny, osoba mówiąca w wierszu, „ja” liryczne
- ☐ Izabela Łęcka, bohaterka powieści Prusa *Lalka*, obiekt westchnień Stanisława Wokulskiego
- ☐ felieton, gatunek tekstu publicystycznego, główny gatunek tekstu dziennikarskiego
- ☐ Adam Mickiewicz, pisarz dziewiętnastowieczny
- ☐ fraszka, gatunek literacki, gatunek literacki okresu renesansu
- ☐ Jacek Soplica, bohater *Pana Tadeusza*, ojciec Tadeusza Soplicy
- ☐ Wiktor Ruben, główna postać utworu Iwaszkiewicza, wzorzec męski z prozy XX wieku
- ☐ Stanisław Barańczak, autor wiersza *Określona epoka*, przedstawiciel Pokolenia'68

Słownik

modulant

inaczej wyraz modalny; partykuła, przysłówek lub inna nieodmienna część mowy; samodzielna składniowo część wypowiedzi, która wyraża stosunek mówiącego do przedmiotu wypowiedzi, np. *niestety, dopiero, cóż, owszem, powiedzmy*

Dla nauczyciela

Autor: Maria Gniłka-Somerlik

Przedmiot: Język polski

Temat: Jak osiągnąć wewnętrzną spójność tekstu?

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi;

2) rozumie różnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i wykorzystuje je w budowie wypowiedzi o różnym charakterze;

4) rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu oraz określa rolę jego przekształceń w budowaniu znaczenia wypowiedzi.

3. Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń:

2) zna pojęcie aktu komunikacji językowej oraz jego składowe (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt);

4) rozpoznaje zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (homonimie, anakoluty, elipsy, paradoksy), dba o jasność i precyzję komunikatu;

5) posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej;

10) charakteryzuje zmiany w komunikacji językowej związane z rozwojem jej form (np. komunikacji internetowej).

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły nie oraz partykuły -bym, -byś, -by z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń -ji, -ii, -i ; zapisu przedrostków roz-, bez-, wes-, wz-, ws-; pisowni przyimków złożonych; pisowni nosówek (a, ę) oraz połączeń om, on, em, en ; pisowni skrótów i skrótowników;

2) wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;

6) rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;

10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;

11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;

12) wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

1) odróżnia elementy stałe i fakultatywne przemówień;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- rozpoznaje cechy spójności tekstu w tym wskaźniki spójności tekstu;
- wskazuje braki spójności tekstu w proponowanych przykładach;
- dostrzega błędy spójności tekstu;
- konstruuje poprawne, spójne fragmenty tekstu;

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja;
- rozmowa kierowana.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca

Nauczyciel prezentuje uczniom kilka dowolnych fragmentów tekstów: przemówienia, opowiadania lub wiersza (w tym przypadku może posłużyć się wierszem W. Szymborskiej zamieszczonym w sekcji „Przeczytaj”). Pyta uczniów, czy teksty są zrozumiałe. Jeśli tak, to co o tym decyduje? Jeśli nie – takie sugestie mogą pojawić się w przypadku wiersza Szymborskiej – skąd problemy ze zrozumieniem? Po ogólnoklasowej dyskusji na ten temat, nauczyciel informuje uczniów, że o dobrym odbiorze tekstu decyduje jego spójność, którą można uzyskać poprzez trenowanie umiejętności stosowania wskaźników spójności. Następnie prezentuje „Wprowadzenie”, cele lekcji i zapisuje jej temat na tablicy.

Faza realizacyjna

Uczniowie zapoznają się z treścią sekcji „Przeczytaj”, skupiając swoją uwagę przede wszystkim na warunkach spójności tekstu. Następnie przystępują do pracy z multimedium: wykładem dr Agaty Hąci oraz ze schematem prezentującym wskaźniki zespolenia tekstu. Uczniowie uzupełniają brakujące wskaźniki zespolenia, a także wskazują błędy i proponują poprawne formy.

Faza podsumowująca

Uczniowie zapoznają się z treścią wybranego bloga o tematyce młodzieżowej i ćwiczą zdobyte umiejętności rozpoznawania wskaźników zespolenia tekstu.

Materiały dodatkowe:

- Bańko M., *Słownik dobrego stylu, czyli wyrazy, które się lubią*, Warszawa 2006.
- Zdunkiewicz-Jedynak D., *Ćwiczenia ze stylistyki*, PWN, Warszawa 2008.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium „Film edukacyjny” jako inspirację do przygotowania własnej prezentacji multimedialnej.